

z nichž některé stále čekají na své zpracování. Z hlediska dnešního stavu bádání je zajímavá stať *Další cesty bádání o humanismu v českých zemích*. Autor v ní totiž nejen počítá se zakončenou základní řadou *Rukověti* včetně svazku s dodatky, ale věnuje se i obsahu sedmého souhrnného svazku *Rukověti* s rejstříky. V tomto ohledu lze za zásadní prohlásit poslední dvě studie: *Stav a úkoly bádání o humanismu v českých zemích*, v níž jsou formulovány nejen dosažené cíle v době přednesení příspěvku (červen 1989 v Bonnu), ale především možná teoretická a praktická východiska další práce. Ta se týkají obzvláště dochovaného materiálu a jeho zpracování. V neposlední řadě se zabývají také přístupem k vytváření monografického zpracování významných osobností. Publikaci uzavírají bibliografické přehledy Martínkových prací a jmenový i věcný rejstřík.

Kniha *Martiniana* vytváří svědectví o stavu badatelského poznání v průběhu práce na *Rukověti* a dává nahlédnout do útrob mapování předbělohorské latinské příležitostné tvorby v druhé polovině minulého století, zároveň se ale zabývá i vnitřními mechanismy literární komunikace (Martínek užívá termínu „literární zvyklosti“) a genologickými problémy neolatiné produkce literárněhistorickým uchopením fenoménu. Dalším kladem knihy je shromáždění a zpřístupnění roztroušených a často obtížně dostupných textů, popřípadě přeložení původně latinských a německých článků do češtiny.

Publikace dobou svého vydání vstoupila také do probíhající oborové diskuse na stránkách časopisu *Česká literatura*, v níž se na přelomu roku 2014 a 2015 soustředila polemika nad termínem tzv. „národního humanismu“. Diskuse se vztáhla především k hlavním protagonistům tohoto proudu, jako byli Viktorin Kornel ze Všehrd, Řehoř Hrubý z Jelení a Mikuláš Konáč z Hodiškova, kteří už ale stojí mimo hlavní Martínkův badatelský zájem. Dalším příspěvkem k této diskusi může být Martínkova práce o *Janu Hoděšovském a jeho literárním okruhu*, která vyšla v roce 2012 společně se studií Dany Martínkové o veršovaných popisech měst.

Martínek v mnohém anticipoval a inspiroval současné badatelské trendy uvnitř neolatiné klasické filologie (stačí vzpomenout poslední práce Marty Vaculínové či Lucie Storchové), byť k tomu ještě nevyužíval dnešní metodologické postupy a terminologii. I proto je čtení Martínkových článků a stať svou šíří záběru stále udivující a překvapující.

JAN PIŠNA

Petr ČORNEJ, *Historici, historiografie a dějepis. Studie, črty, eseje*, Karolinum, Praha 2016

484 s., ISBN 978-80-246-3276-6

Výbor z prací Petra Čorneje přináší studie věnované dějinám a problémům dějepisectví (převážně českého), které autor publikoval na stránkách sborníků, časopisů či ve formě doslovů ke knihám od konce sedmdesátých let do let nedávno minulých. Máme před sebou poměrně široké spektrum textů, jež pojednávají o osobnostech a otázkách od doby národního obrození až do naší přítomnosti a jsou rámovány dvěma teoretičtější laděnými úvahami na téma „jak se píše dějiny“. Podobně jako u studií, které Čornej vydal před sedmi lety ve výboru z husitologických studií, i zde texty zveřejňoval, opravil faktografická přehlédnutí a u těch, které byly tištěny bez poznámek, doplnil kritický aparát.

Čornejovo přemítání nad českým dějepisectvím začíná logicky u Palackého. Sonda ke genezi Palackého pojmání husitské epochy přesvědčivě ukazuje, že v základních rysech měl Palacký připraven ideový výklad husitství ještě předtím, než začal psát *Dějiny národu českého*. Shodou okolností vychází první svazek *Geschichte von Böhmen* v též rok jako Máchův Máj. Dva velcí autoři si ovšem příliš nerozuměli, jak napovídá Čornejovo podnětné srovnání romantismu Máchova a Palackého, které doplňuje přehled hlavních proměn v pojmání K. H. Máchy a jeho díla v české vědě a kultuře až do doby počínající normalizace. Oddíl věnovaný autorům národního obrození uzavírá studie s citlivou interpretací husitologického díla V. V. Tomka a kořenů, z nichž Tomkovo hodnocení husitství vyrůstalo.

Se statěmi druhé části knihy se přesouváme do epochy pozitivistické vědy. Básnické etudy Jaroslava Golla historici až na výjimky jen okrajově evidují, ovšem právě ony přiváděly talentovaného mladíka k historii. Přerod od nadšeného romantika k ukázněnému vědci byl podle Čorneje spojen s Gollovým pobytem v zahraničí, odkud se vrátil s cílem pozvednout české dějepisectví na evropskou úroveň. S podobou, již vtisknul práci historika J. Goll a jeho žáci, kontrastovaly objemné faktografické opusy Zikmunda Wintra. Ačkoli se Čornej zaměřil především na třetí plochu a vzájemné vymezování mezi Gollovou školou a Wintrem a jeho příznivci, přináší jeho studie výstižný mikroportrét Z. Wintra a do jisté míry i rehabilitaci jeho podceňovaného díla.

Přes všechno, co bylo v posledních letech napsáno o sporu o smysl českých dějin, si pozornost

čtenářů zaslouží delší studie zabývající se jeho kořeny, která měla původně uvádět nerealizovanou antologii textů z tohoto sporu. Čornej přehledně nastiňuje hlavní okolnosti, které vedly ke vzniku rozsáhlé polemiky, a v tomto směru jsou důležité jeho postřehy k odlišnému pojetí věd, jejich vzájemných poměrů a funkcí, u Golla a Masaryka. Rozdílné názory na vztah mezi sociologií a historií, které se projevovaly již v době rukopisných sporů, hrály v počátcích sporu možná stejně podstatnou roli jako společenské a politické souvislosti. Ozvuky sporu v praktické politice demonstuje poslední studie této části, jež pojednává o Masarykových návštěvách Tábora.

Třetí oddíl knihy je cele věnován Zdeňkovi Nejedlému. Důkladné zpracování Nejedlého mladých let a teoretických východisek jeho vědecké práce spadá dobou vzniku do počátků Čornejovy odborné dráhy, reflexe nad mohutnou knihou Jiřího Křesťana o Nejedlém pochází z doby nedávné. Připojuje se k nim ještě příspěvek věnovaný činnosti Hudebního klubu v Praze, jímž stále zůstáváme u nejedlovských témat. Poslední část výboru nese název „Mezi marxismem a postmodernou“. Hned tři stati v ní se zabývají Josefem Mackem a jeho dílem a nezbyvá než litovat, že Čornej nepřistoupil k sepsání monografie o tomto historikovi. Jeho pojetí Josefa Macka uvážlivě klade proti sporným stránkám jeho působení nezpochybnitelné přínosy Mackova díla, ať již na poli historické sémantiky, nebo v celistvém uchopení jagellonského věku. Oproti poněkud chvatně sepsané knize o Mackovi od Bohumila Jirouška těží Čornej ze zkušeností s prací se stejnými prameny, jaké využíval i Macek, a jeho interpretace jde tak mnohem hlouběji a postihuje podstatné rysy Mackova přístupu k minulosti. Další dva příspěvky se zabývají problémy učebnic dějepisu a jeho výukou na základních a středních školách a na jejich neveselé závěry plynule navazuje studie s názvem „Vpřed i v kruhu?“, která hodnotí vývoj českého dějepiscství (přednostně mediévistiky) po roce 1989. Oproti nespornému pokroku ve zpracovávání opomíjených a nových témat a v metodologických inovacích stojí tradiční negativní rysy vědní politiky, které vědu deformují. Hořký dodatek z roku 2015 (sama studie je z roku 2008) mohu podepsat.

Čornej si ve své odborné práci udržuje ostrážitý odstup od postmoderních teoretických trendů, vstupní a závěrečná studie však ukazují, že nejde o odstup nepoučený. Otázku, jak vlastně dospíváme ke ztvárnění minulosti, nakolik je naše poznání objektivní a nakolik se do něj promítají subjektivní rysy autora a jeho doba, si nutně klade každý přemýšlivější historik. U autora, jehož

texty se vyznačují nadprůměrnou stylistickou úrovní, nepřekvapí, že věnuje pozornost právě literární rovině historikovy práce. Čornejovo kritické pojednání o Whiteově *Metahistorii* a jejich dopadech na historickou vědu konce 20. a počátku 21. století představuje promyšlenou obhajobu poznávacích možností historie, jejímž základním vyjadřovacím prostředkem je přirozený jazyk.

Čornejovy studie charakterizuje přesná formulace problémů, věcnost a zároveň užití četných literárních prostředků, které činí z četby potěšení. Pro mladé adepty historické vědy lze snad skončit parafrází jeho zmíněného dodatku z roku 2015: méně psát, více číst!

TOMÁŠ BOROVSKÝ

Ines LUFT, *Eduard Winter zwischen Gott, Kirche und Karriere. Vom böhmischen katholischen Jugendbundführer zum DDR-Historiker*, Leipziger Universitätsverlag, Leipzig 2016

614 s., ISBN 978-3-86583-258-0

Eduard Winter patří k nejrozporuplnějším historikům německého původu, kteří část svého života strávili na Německé univerzitě v Praze. Problematicnost jeho osobnosti tkví především v oportunismu, který nemohou překrýt ani ekvilibristicky volená slova Františka Kutnara o jeho „vnitřní katarzi“, která ho prý „po bloudění let čtyřicátých“ dovedla ke zbavení se „nacistického myšlenkového příměsu“ a ke stanutí „na pozicích marxistického výkladu dějin“ ve východoněmeckém prostředí. Jedno však Winterovi upřít nelze. Mezi historiky 20. století je osobou jedinečnou. Po mém soudu totiž nenajdeme nikoho podobného, kdo by původně působil jako katolický kněz a profesor církevních dějin, angažující se v osvětovém německém mládežnickém hnutí, posléze se stal zapáleným nacistou, od roku 1941 exkomunikovaným a zbaveným katolického kněžství, a vedoucím Institutu pro východoevropské dějiny při nadaci Reinharda Heydricha v Praze. Po skončení druhé světové války se pokoušel – neúspěšně – etablovat na vídeňské univerzitě. S ruskou podporou nakonec zakotvil a dokonce udělal velkou kariéru v NDR, nejdříve na univerzitě v Halle an der Saale a následně na Humboldtově univerzitě v Berlíně a ve východoněmecké akademii věd.